

Đorđe Đukić, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu

Privreda Srbije ne može tako brzo i lako da se deevroizuje

Strane IV-V

Zašto građani zaziru od ulaganja u akcije

Strana III

Destimulativne kamatne stope nisu obeshrabrile štediše - trend rasta beleže i devizna i dinarska štednja

Evro zadržao lidersku poziciju

Strane II- III

Štedeti neprestano, trošiti mudro i ulagati u budućnost - konfučijevski principi kojih se i danas pridržavaju štediše u Istočnoj Aziji

Tamo gde štednja premašuje investicije

Strana VII

► Devizna štednja je u prethodnoj deceniji udvostručena, odnosno povećana je za oko pet milijardi evra i sada premašuje 9,8 milijardi, dok je štednja u dinarima pet puta uvećana (skok sa 10,7 na 57,1 milijardi dinara)

Destimulativne kamatne stope nisu obeshrabrile štediša - trend rasta beleže i devizna

Evro zadržao leadersku

Ma kako zvučalo nelogično, imajući u vidu nestimulativne kamate, štednja građana, kako devizna tako i dinarska, kontinuirano beleži trend rasta. Tako je, recimo, za jednu deceniju devizna štednja udvostručena, odnosno povećana je za oko pet milijardi evra i sada premašuje 9,8 milijardi. Još brže je rasla štednja u dinarima koja je, posmatranom u ukupnom iznosu, znatno manja (na štednim ulozima građana nalazi se oko oko 57,1 milijarda dinara, što je oko pet odsto ukupne štednje), ali je i pet puta veća nego pre deset godina kada je iznosila 10,7 milijardi dinara. Prema poda-

cima Narodne banke Srbije (od 19. oktobra), dinarska štednja položena kod banaka od početka godine beleži kontinuirani rast od oko 13,8 odsto, odnosno porasla je za 6,9 milijardi dinara. Rast od 4,6 odsto, ili povećanje od 426,9 miliona evra, beleži i devizna štednja. Zanimljivo je da se čak 8,8 miliona, što je gotovo 91 odsto, odnosi na štednju u evrima. Prema podacima objavljenim u Statističkom biltenu NBS za avgust 2018. godine, kamatna stopa na novopoloženu štednju u evrima stano-

Iznosi i prosečne kamatne stope na dinarsku i deviznu štednju

Datum	Dinarska štednja				Štednja u evrima			
	Do 1 godine	Preko 1 i do 2 godine	Preko 2 godine	Ukupno	Do 1 godine	Preko 1 i do 2 godine	Preko 2 godine	Ukupno
31.12.2012	9,89	10,87	11,51	9,91	4,39	4,65	5,19	4,46
31.12.2013	9,26	11,76	12,15	9,32	3,06	3,60	3,76	3,14
31.12.2014	7,13	8,13	8,84	7,16	1,80	2,40	2,71	1,96
31.12.2015	5,39	6,08	7,32	5,51	0,99	1,28	1,74	1,16
31.12.2016	3,26	4,50	5,17	3,34	0,59	0,92	1,29	0,75
31.12.2017	2,76	3,48	4,36	2,81	0,48	0,94	1,03	0,66
31.01.2018	2,58	3,48	4,34	2,65	0,51	1,22	0,80	0,76
28.02.2018	2,51	3,82	3,83	2,56	0,52	1,20	0,82	0,81
31.03.2018	2,56	3,60	2,58	2,57	0,49	1,09	1,43	0,91
30.04.2018	2,59	2,97	4,51	2,65	0,48	1,06	0,90	0,76
31.05.2018	2,69	3,64	4,13	2,74	0,54	1,10	0,94	0,77
30.06.2018	2,59	3,34	4,12	2,62	0,53	0,83	0,78	0,68
31.07.2018	2,51	3,17	3,77	2,57	0,54	1,11	0,86	0,78
31.08.2018	2,57	3,50	3,99	2,61	0,54	1,09	0,92	0,79

ne gotovo četvrtinu vrednosti ukupne dinarske štednje, zastupljeni sa tek 0,1 odsto. I mada u Narodnoj banci Srbije tvrde da nije nerealno očekivati da se poverenje u dinarsku štednju vrati, ipak, ovaj dizbalans između visine devizne i dinarske štednje jasno govori u prilog konstataciji da to neće biti tako brz i lak posao. Očigledno je da kamate na dinarsku štednju, koje se kreću u rasponu od 2,6 odsto, na sredstva oročena na godinu dana, do 4,1 odsto na uloge oročene na period duži od

Stanje na dan	Dinarska štednja (u mln RSD)	Devizna štednja (u mln EUR)
31.12.2012	17.884	8.272
31.12.2013	34.015	8.418
31.12.2014	38.616	8.525
31.12.2015	45.968	8.629
31.12.2016	51.064	8.987
31.12.2017	50.152	9.373
31.01.2018	50.591	9.421
28.02.2018	50.806	9.515
31.03.2018	51.496	9.566
30.04.2018	51.977	9.594
31.05.2018	52.528	9.634
30.06.2018	53.312	9.687
31.07.2018	54.398	9.718
31.08.2018	55.415	9.763
30.09.2018	56.526	9.782
19.10.2018*	57.054	9.800

*Napomena: Za oktobar 2018. godine uključeni su operativni podaci o dinarskoj i deviznoj štednji

Skroman procenat krupnih štediša

Prema podacima NBS depozite vrednije od 50.000 evra položilo je tek nešto više od 28.000 štediša, dok uložio iznad 100.000 evra čine oko 15 odsto ukupne devizne štednje ili, izraženo u evropskoj valuti, oko 1,5 milijardi evra. Najveći procenat, odnosno polovinu ukupne devizne štednje, čine uložili čija se vrednost kreće između 10.000 i 50.000 evra. Kad je reč o dinarskoj štednji dominiraju, sa udelom od 40,2 odsto, štedni uložili vrednosti od milion do pet miliona dinara, dok je onih iznad pet miliona dinara nešto više

stano- u proseku iznosi 0,79 odsto na godišnjem nivou. Posmatrano po ročnostima, kamatne stope iznose: 0,54 odsto za štednju ročnosti do jedne godine, 1,09 odsto za ročnosti od godinu do dve i 0,92 odsto za štednju oročenu na period duži od dve godine. Kamatne stope na dinarsku štednju su relativno više u poređenju sa deviznom šted-

njom, i kreću se od 2,57 odsto za ročnosti do godinu dana, do 3,99 odsto za štedne uloge oročene na period duži od dve godine. U proseku, banke su na dinarsku štednju nudile kamatne stope u iznosu 2,61 odsto godišnje.

Ako se pod lupu stavi struktura štednje, reklo bi se očekivano, dominiraju sitniji uložili (do 500 evra) koji, kad je

reč o deviznoj štednji, učestvuju sa čak 80,6 odsto. Paradoksalno ili ne, tek na svim tim štednim partijama depozitovano je samo jedan odsto ukupnog iznosa devizne štednje. Slična je situacija i sa dinarskom štednjom, gde su na čak 90 odsto štednih uloga oročeni iznosi manji od 10.000 dinara, dok su oni veći od pet miliona koji, inače, či-

dve godine, nisu dovoljno atraktivne da bi privukle veći broj potencijalnih štediša koji i dalje više poverenja imaju u devize. Ako je za utehu i u evrozoni na sceni je politika niskih, pa čak i nulnih kamata.

Lidersku poziciju zadržao je evro, i to uprkos krajnje destimulativnim kamatama koje se kreću u rasponu od 0,5 odsto (za uloge oročene do

ProCredit Bank DIRECT

OSLOBODITE SE!

- FlexŠtednja
- Oročena štednja

**SPECIJALNA AKCIJA
U MESECU ŠTEDNJE!**

kamata do

NKS 1,30%

u jedinoj nemačkoj banci u Srbiji!

Specijalna akcija – promotivna kamata za Klasičnu štednju sa mesečnim pripisom kamate, periodom oročenja na 12 i 25 meseci, za valutu EUR. Reprezentativni primer: Klasična štednja sa mesečnim pripisom kamate, Iznos štednje 30.000 EUR; NKS 1,30%, EKS 1,10%, period oročenja 25 meseci; valuta EUR; Godišnje kamatne stope su fiksne. Porez 15%. Ponuda važi uz Total račun. Minimalan iznos 5.000 EUR; Maksimalni iznos do 500.000 EUR.

za pozive iz fiksne mreže
(po ceni lokalnog poziva)
0 700 700 000

za pozive sa mobilnih telefona
(po ceni operatera sa kojih su usmereni)
011 20 57 000

www.procreditbank.rs

i dinarska štednja poziciju

godinu dana) do 0,8 odsto, ukoliko je reč o dužem periodu ročnosti. Poverenje u američki dolar ima oko 4,6 odsto štediša, švajcarskim francima najviše veruje oko 3,6 odsto od ukupnog broja deviznih štediša, dok se 1,1 odsto odnosi na devizne depozite u drugim valutama. Čini se da je nešto snažniji vetar u leđa štednji u domaćoj valuti dala strategija dinarizacije finansijskog sistema koju je posle 2012. počela da primenjuje centralna banka, praćena makroekonomskom stabilnošću

i pre svega stabilnošću kursa dinara. U prilog tome svedoči podatak da je najveći rast registrovan 2013. godine, kada je dinarska štednja zabeležila skok sa 16,1 milijardu na 34 milijarde dinara, a značajan rast očekuje se i u ovoj godini. Osim visine kamatne stope, kao i stabilnog kursa, štednju u domaćoj valuti čini atraktivnijom i činjenica da je prihod ostvaren po osnovu kamata, za razliku od devizne štednje, oslobođen obaveze plaćanja poreza.

M. Stevanović

Štednja u Crnoj Gori porasla za 10,26 odsto

Na depozitima više od 3,5 milijardi evra

Podgorica - Podaci Centralne banke Crne Gore, od 30. septembra, govore da se na depozitima u poslovnim bankama nalazi oko 3,5 milijardi eura, što u odnosu na isti period lanske predstavlja rast od 10,26 odsto. Na depozite fizičkih lica odnosi se 1,84 milijarde eura, ili 53 odsto ukupne štednje, dok iznos depozita pravnih lica premašuje 1,63 milijarde eura (47 odsto). Slična struktura zabilježena je i pre godinu. Poređenja radi,

► Depoziti po viđenju građana iznose 1,03 milijarde evra, što predstavlja 56 odsto ukupnih depozita, dok ostatak od 810 miliona evra, ili 44 odsto, čine oročeni depoziti - objašnjava za Danas Dejan Vujačić, direktor Sektora za kontrolu banaka u Centralnoj banci Crne Gore

30. septembra 2017. depoziti fizičkih lica činili su 52 odsto, dok su depoziti pravnih lica činili 48 odsto ukupnih bankarskih depozita - objašnjava za Danas Dejan Vujačić, direktor Sektora za kontrolu banaka u Centralnoj banci Crne Gore.

Komentarišući kretanja depozita u prvih devet meseci ove godine, naš sagovornik kaže da su depoziti fizičkih lica porasli za 115,5 miliona eura, odnosno za 6,72 odsto, dok u odnosu na jednogodišnji uporedni period, bilježe rast od 200,9 miliona eura (12,31 odsto). „Depoziti po viđenju građana iznose 1,03 milijarde eura, što predstavlja 56 odsto ukupnih depozita, dok ostatak od 810 miliona eura, ili 44 odsto, čine oročeni depoziti. Ova struktura je nešto nepovoljnija u odnosu na strukturu u istom periodu prethodne godine kada su depoziti po viđenju građana iznosili 52 odsto, dok su oročeni depoziti građana činili 48 odsto ukupnih depozita građana“, ističe Vujačić.

Na pitanje u kojim sve valutama građani Crne Gore štede, sagovornik Danasa podsjeća da Centralna banka ne raspolaže podacima o strukturi oročenih depozita građana po valutama. Dodaje, međutim, da vrijednost ukupnih depozita u drugim valutama iznosi 245 miliona eura, što znači da dominiraju depoziti u eurima. „Konstantan rast i stabilnost depozita fizičkih lica, koji su dominantni u bankarskom sistemu, govori o trendu rasta poverjenja građana u bankarski sistem“, konstatuje na kraju razgovora Dejan Vujačić.

B. Pejović

Zašto građani zaziru od ulaganja u akcije

Nenad Gujaničić

Nekada znamenita Nedelja štednje i ove godine će biti na marginama interesovanja kako bankara, tako i njihovih klijenata - depozitara. Štediša se odavno ne interesuju previše za minorne prinose na depozite, pa većina njih svoje uloge i ne oročava, dok

otežanim pronalaskom novih zajmoprimaca. Nakon strmoglavog pada, kamate su se proteklih godina približile nultom poedeoku, čemu su osim učmale kreditne aktivnosti doprinele i politike glavnih svetskih centralnih banaka, koje su u godinama za nama donele nulte (pa i negativne) kamate i obilje jeftinog novca na globalnom finansijskom tržištu.

I dok bi ekonomska logika nalagala postepeno povlačenje depozita iz banaka, s obzirom na višegodišnji pad kamata, štednja je nastavila da raste, premašivši nivo od deset milijardi evra. U odsustvu bolje finansijske edukovanosti i nevelikog broja alternativa, teško je i moglo da dođe do drugačijeg ishoda, pa su depozitni računi u bankama počeli da obavljaju isključivo bezbednosnu funkciju. Izvesno

kumulativnu neto zaradu od 13,2 odsto, a zbog neznatnog jačanja dinara godišnji prinos u evrima bio bi 13,7 procenata. Dakle, znatno više nego što su donele bilo devizne ili dinarske kamate u banci, prinosi na državne obveznice ili zarada od iz-

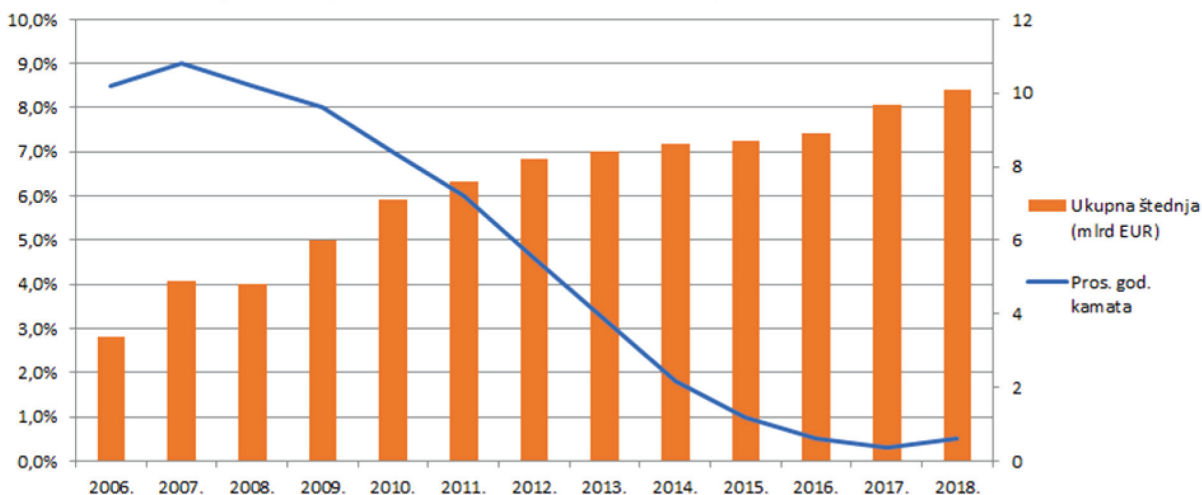
► Šta bi bilo da je prosečan štediša pre tri godine kupio portfelj najpoznatijih dividendnih akcija na Beogradskoj berzi - ostvario bi prosečnu godišnju kumulativnu neto zaradu od 13,2 odsto, a zbog neznatnog jačanja dinara godišnji prinos u evrima bio bi 13,7 procenata. Dakle, znatno više nego što su donele bilo devizne ili dinarske kamate u banci, prinosi na državne obveznice ili zarada od izdavanja kupljene nekretnine

davanja kupljene nekretnine (ovo samo po sebi nije portfolio investicija i zahteva veći angažman i troškove). Naravno, ulaganje u akcije je najrizičnije od spomenutih alternativa pa ulagač, shodno tome, očekuje i opi-

posledice, i nespremnost države da učini neophodne korake kako bi se ovaj ključni segment finansijskog tržišta razvijao u pravom smeru. Cenu ovog stanja skupo su platili građani koji su se, neposredno pred krizu, oku-

Kretanje štednje u bankama i kamata na depozite

bankari muku muče da pronađu bonitetne zajmoprimce, odakle dolazi i njihova demotivisanost za, nekada, njegovo veličanstvo - štedišu. I zaista, u godinama pred početak svetske krize depozitanti su imali kraljevski tretman. Godišnje kamate na evre u vreme kulminacije kreditne aktivnosti dostizale su nivo od 10 procenata, u žestokoj borbi banaka za pridobijanje ograničenih izvora sredstava. Ipak, taj „medeni mesec“ za štediša nije dugo trajao, jer su kamate ubrzano počele da se „tope“ sa sve češćom pojavom problematičnih kredita u bilansima banaka i

prelivanje tog slabo oplodjenog kapitala dešava se trenutno prema tržištu nekretnina, dok su druge investicione alternative van dometa prosečnog štediša. Prinosi na državne obveznice tek su neznatno viši u odnosu na kamate, investicioni i privatni penzionirani fondovi su i dalje na marginama finansijskog tržišta, dok su akcije i berza većini potencijalnih štediša i dalje sinonim za kockarsku strast.

No, šta bi bilo da je prosečan štediša pre tri godine kupio portfelj najpoznatijih dividendnih akcija na Beogradskoj berzi. Ostvario bi prosečnu godišnju

pljivju zaradu. Ali, da bi se to i ostvarilo neophodno je valjano upravljati rizikom, za šta su potrebna zdravorazumska logika i bar osnovno ekonomsko znanje. Dugoročno posmatrano, akcije donose zaradu ako se kompanija razvija i raste, a sadržana je u rastu cene akcija (kapitalna dobit) i isplaćenim dividendama (deo godišnje dobiti koji pripada akcionarima). I upravo su kompanije koje imaju višegodišnji trend isplate dobrih dividendi najpoželjnija alternativa štedišama, s obzirom na to da one nose i najmanji rizik među akcijama generalno.

šali na tada preskupom i nezrelom domaćem tržištu akcija. Deset godina kasnije, kada se magla razila a euforija stišala, više nego skromno se trguje akcijama poznatih domaćih kompanija čije samo dividende nose prinose bolje od štednje u banci. Još jedna od ekonomskih nelogičnosti, poput gomilanja depozita u bankama uz sve mizernije kamate. Ili je to sasvim normalno u kvazi tržišnoj privredi, čije finansijsko tržište, ograničeno na šaltere banaka, zavisi od dobre volje političara.

Autor je glavni broker Momentum Securities

Zarada na portfelj dividendnih akcija sa Beogradske berze (2015-2018)

kompanija	cena akcije		kap. dobit	dividende	neto zarada	CAGR (RSD)	CAGR (EUR)
	19.10.2015.	19.10.2018.					
Metalac	1.145	2.070	925	320,0	1.058,3	23,13%	23,64%
Messer Tehnogas	7.000	11.001	4.001	2.551,0	5.569,2	21,54%	22,05%
Aerodrom "Nikola Tesla"	1.197	1.679	482	173,5	557,2	13,59%	14,05%
Galenika Fitofarmacija	2.200	2.800	600	246,0	719,1	9,89%	10,34%
Naftna industrija Srbije	631	690	59	92,0	128,3	6,36%	6,80%
Jedinstvo Sevojno	5.000	5.050	50	800,0	722,5	4,60%	5,03%
prosečna godišnja zarada						13,19%	13,65%

*CAGR (Compound Annual Growth Rate)

Đorđe Đukić, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu

Privreda Srbije ne može tako brzo

Mirjana Stevanović

Dva su razloga zašto štednja u bankama beleži rast uprkos veoma niskim i destimulativnim kamatnim stopama. Prvo, bankari su brzo reagovali na promene koje su se posle globalne krize desile u privredi evrozone kada su kamatne stope na sve depozite drastično pale. I banke u Srbiji su se munjevitno prilagodile novonastaloj situaciji jer su time snizile rashode po osnovu kamata stvarajući osnovu za ostvarivanje znatno većeg profita. Nasuprot tome, tempo pada kamatnih stopa bio je znatno sporiji kad je reč o kreditima što ukazuje na to da građani Srbije, uprkos neviđenoj ekspanzivnoj monetarnoj politici ECB-a, plaćaju znatno višu cenu kredita što, inače, ne bi bio slučaj da u strukturi bankarskog sektora ne dominiraju strane banke koje pokrivaju gotovo 80 odsto srpskog tržišta. Druga dimenzija tog svojevrsnog fenomena leži u činjenici da potencijalne štediške nemaju gotovo nikakvu alternativu kad je štednja u pitanju. Retko ko razmišlja o ulaganjima u nekretnine, a još manje o trgova-

nju na berzu. Treba, takođe, naglasiti da većinu štediške čine oni sa malim ulozima koji predstavljaju nešto što se zove zlatna rezerva, ili rezerva za „crne dane“. Pritom, štednja u evrima dominira jer građani ne žele da se opterećuju time da li će, u uslovima tzv. prljavo plivajućeg deviznog kursa, dinar da depresira, ili da apresira, i koliko dugo će to trajati. Zanimljivo je da je većina štediške koji su oročavali svoje uloge kad su kamate bile stimulatивne, po isteku tog roka, transferisali svoje uloge u depozite po viđenju - kaže u razgovoru za Danas Đorđe Đukić, profesor Ekonomskog fakulteta u Beogradu.

● **Analitičari Narodne banke Srbije, reklo bi se s ponosom, ističu da je štednja u dinarima od 2012. utrostručena, preciznije rečeno, porasla je za 37,3 milijarde, i da su efekti dinarizacije vidljivi. Kakve su Vaše procene u vezi s tim?**

- Moja prognoza bazirana je na činjenici da privreda Srbije ne može tako brzo i lako da se devroizuje. U tom kontekstu posmatrano sva obećanja u vezi sa relativno brzom dinarizacijom su potpuno neutemeljena. Empirijska istraživanja ukazuju na to. Pomenuću primer Hrvatske koja uprkos decenijskom fik-

snom kursu kune prema konvertibilnim valutama, ima visok stepen evroizacije, u zavisnosti od toga koji se segment bankarskog poslovanja posmatra. Kod kreditnih poslova iznosi oko 70 odsto, a kod oročenih i štednih depozita čak 80 odsto. Prema tome, ako jedna država sa fiksnim kursom ima tako visok nivo evroizacije to samo govori u prilog konstataciji da je reč o mukotrpnom procesu koji traje znatno duže od uzroka koji su doveli do takve situacije. Osim toga, većina građana Srbije još nije spremna da se upuste u tu vrstu rizika. Čak i da dinar apresira u dužem periodu i da su dinarske kamate stimulatивnije oni ne žele da se upuštaju u tu avanturu. Da ne govorim o tome da se u Srbiji primenjuje režim tzv. prljavog plivajućeg kursa koji dodatno tera štediške, pre svega one male, a većina je takvih, da svoju ušteđevinu čuvaju u evrima.

● **Dakle, moglo bi se reći da građani i dalje više veruju evru nego dinaru. O tome, čini se, najbolje svedoči obim devizne štednje koja je premašila 9,8 milijardi evra, nasuprot skromnih 57,1 milijarda u dinarima, što je manje od pet odsto ukupne štednje.**

- To je najbolji dokaz da građani više veruju evru nego dinaru. Doduše, ako se ima u vidu da je dinarska štednja nekada iznosila samo dva odsto ukupne štednje, skok na pet odsto jeste pomak, ali to je još uvek minorno u odnosu na 95 odsto devizne štednje. Ovo je još jedan od dokaza kako se sporo vraća poverenje građana u institucije sistema koje bi trebalo da vode ličnosti od integriteta. Primer koji najbolje ilustruje ovu priču jeste Poljska čija je privreda najmanje evroizovana i gde je najniži procenat svih transakcija koje se obavljaju u stranim valutama. Jednostavno, nacionalna valuta - zlot, je neprikosnoven. I to uprkos činjenici da je režim deviznog kursa slobodno plivajući. Poverenje u ključne institucije siste-

Potencijalne štediške nemaju gotovo nikakvu alternativu kad je štednja u pitanju: Đorđe Đukić

U začaranom krugu „prljavo fluktirajućeg kursa“

● **Tvrdite da bi primena slobodno plivajućeg kursa sprečila stanovništvo da se prekomerno zadužuje. Da li su građani Srbije prezaduženi?**

- Da. Mnogi građani su prezaduženi i na ivici bankrota, a nije zanemarljiv ni broj preduzeća koja su se, verovatno vođena logikom iz ne tako davne prošlosti da će država intervenisati, prezaduzila i to po astronomski visokim kamatama. I jedni i drugi, zahvaljujući stabilnom kursu, lakše servisiraju svoje obaveze. Svojom politikom kursa NBS, praktično, štiti dužnike. I ponovo ću, kao pozitivan primer, navesti Poljsku koja je posle izbijanja globalne krize 2008. zabeležila pozitivne stope rasta realnog BDP-a (2,8 odsto u 2009. i 3,6 odsto u 2010), a jedan od razloga za to je što su na bazi slobodnog plivajućeg kursa zlot, koji se primenjuje više od 15 godina, njihovi izvoznici bili maksimalno motivisani da izvoze. Važan je, takođe, i kontinuitet u vođenju monetarne politike, što za razliku od Poljske, kod nas, nažalost, nije slučaj. Ja se nadam da ćemo u jednom trenutku uspeti da pronađemo izlaz iz tog začaranog kruga.

ma, pa i u centralnu banku, učinilo je da Poljaci najviše veruju domaćoj valuti. Udeo deviznih oročenih i štednih depozita u ukupnim depozitima iznosi svega pet odsto.

● **U razvijenim državama srednja klasa čini okosnicu štednje. Kakva je situacija u Srbiji imajući u vidu da je, godinama „ruiniran“ srednji sloj stanovništva, gotovo nestao sa scene?**

- Nesporno je da je srednji stalež uništen u vreme hiperinflacije i naročito u periodu skradnih privatizacija koje su omogućile pojedincima da, zahvaljujući insajderskim informacijama i špekulativnim aktivnostima, na najjeftiniji mogući način dođu do vredne imovine i da se obogate. Istovremeno, odvijao se proces pauperizacije srednjeg sloja sta-

novništva, koji se uglavnom vezuje za zaposlene u prosveti, zdravstvu, javnim službama... Da je reč o visokom stepenu raslojavanja, koji se u prethodnih dvadeset godina dogodio, u to se možemo uveriti na svakom koraku. Dakle srednji sloj, koji je nosilac stabilnosti i razvoja društva, mada u nekom trenutku može da bude i retrosnaga, gotovo je nestao. Kod nas je dugo na sceni klijentelistički, a ja bih rekao „burazerski“, kapitalizam koji je, između ostalog, doneo i praksu da se preko parlamentarnih stranaka kreira zakonska regulativa po meri pojedinih interesnih grupa.

● **Prema podacima NBS čak 80,6 odsto partija devizne štednje čine iznosi do 500 evra, ali se na tim depozitima nalazi samo jedan odsto ukupnog iznosa štednje u**

stranoj valuti. Slična je situacija i sa dinarskom štednjom gde je iznos čak 90 odsto štednih uloga manji od 10.000 dinara. Gde su se „izgubile“ krupne štediške?

- Velike štediške dobro su iskoristile period ekstremno visokih kamata koje su banke u Srbiji u jednom periodu pre poslednje krize nudile, tada je registrovan i priliv depozita iz okolnih zemalja. Ali kada su kamate na štedne uloge drastično pale, te štediške su svoj kapital preusmerile u nekretnine, ulažući novac u kupovinu nekretnina, odnosno stambenog i komercijalnog prostora na atraktivnim lokacijama. Ima i onih koji su odlučili da se isele u inostranstvo i da tamo, po povoljnim cenama, kupe nekretnine. Procenili su da im se to više isplati nego da ulažu na Beograd-

Monetarni suverenitet i natpolovičan udeo domaćih banaka u bankarskom sektoru su dva snažna odbrambena štita nacionalne privrede od svih nepredviđenih šokova, u uslovima mogućih velikih geopolitičkih poremećaja u svetu, praćenih valutnim i carinskim ratovima

Zo i lako da se deevroizuje

● Polazeći od one narodne: „koga su zmije ujedale i guštera se plaši“, odnosno od loših iskustava sa štednjom iz devedesetih godina prošlog veka, imaju li građani Srbije razloga da strahuju za svoje štedne uloge?

- Mene ne čudi da građani, uprkos velikom broju stranih banaka čije su centrale negde u inostranstvu, i dalje imaju neku vrstu podozrenja kad je štednja u pitanju. S druge strane, imajući u vidu sve lomove koje bankarski sektor doživeo, vlasti u Srbiji nikako ne bi smeje čak ni da pomisle da u slučaju eventualnog stečaja neke banke dovedu pitanje štednju građana. Zato što bi u tom slučaju panika i domino efekat, koji bi neminovno usledio, potpuno urušili krhki finansijski sistem. Prema tome, ne sme se hazardirati jer bi implikacije po finansijski sistem države bile nesagledive, a cena bi bila previsoka i izražena, između ostalog, i kroz odliv kapitala. Setimo se samo krize u Grčkoj kada su banke bile zatvorene, a podizanje depozita ograničeno.

● Zakonom je precizirano da država, u slučaju bankrota banke, garantuje za uloge do 50.000 evra. Kako se došlo do tog iznosa i koliko je primeren našoj ekonomskoj situaciji?

- Mislim da je to neprimereno visok iznos a posledica je regulative koju smo prepisali od Evropske unije nakon izbijanja svetske krize 2008. Pritom niko nije razmišljao o tome da je bruto društveni proizvod (per capita) u Srbiji bio manji od 5.000 evra (u 2017. iznosio je 5.200 evra), odnosno više od deset puta manji od garantovanog iznosa štednje. Država je prihvatila ogromnu obavezu, ali uprkos tome ne bi, ni po koju cenu, smela da hazardira. Podsetiću na primer Univerzal banke kada je Agencija za osiguranje depozita morala da isplate sve štediše, po cenu i da se zaduži. Ja se zalažem za zaštitu malih štediša, dok bi oni veliki

Preporuka štedišama

● Nesporno je da građani najviše štede u evrima. Da li to znači da je evro najsigurnija valuta koju biste i Vi preporučili potencijalnim štedišama?

- Ovu preporuku upućujem pre svega malim štedišama koje savetujem da svoju ušteđevinu drže u evrima. Utoliko pre što je na ovim prostorima evro supstitut za dinar. Sve se izražava u evrima, počev od kupovine nekretnina do dugova nominovanih u evropskoj valuti. Imajući to u vidu, moglo bi se reći da je očekivana reakcija građana sa malim štednim ulozima da svoje poverenje ukažu evropskoj valuti. To je, zapravo, nastavak tradicije kada je sudbina privrede, pa i građana, bila vezana za nemačku marku. Sada smo vezani za evro i politiku Evropske centralne banke. Tu su i doznake koje su veoma važne za srpske prilike, s obzirom na to da „peglažu“ deficit spolnotrgovinskog bilansa, i uglavnom stižu u evrima, nešto manje u američkim dolarima i švajcarskim francima. Kad je reč o onoj drugoj kategoriji ljudi, koji raspolažu većim sumama novca i spremni su na hazard, oni mogu da „zaigraju“ i na kartu intervalutarnih promena.

trebalo sami da podnesu rizik pogrešno izabrane banke. Smatram, takođe, da bi banke koje su natprosečno kapitalizovane i sigurne, trebalo da plaćaju manju rizičnu premiju, dok za one druge koje se kreću oko proseka, ili se približavaju zakonom utvrđenom minimumu od 12 odsto, ta skala trebalo progresivno da se uveća, kako bi se vlasnici i menadžment te banke upozorili da se ozbiljnije bave upravljanjem rizicima i kapitalom.

● Zalažete se za režim slobodno plivajućeg kursa dinara i tvrdite da NBS, godinama unazad, primenjuje „prljavo fluktirajući kurs“, upadajući tako u začarani krug iz koga se teško izlazi. Zašto mislite da je to loša opcija za ekonomiju Srbije?

- Želim da naglasim da me je globalna kriza još jednom, kao istraživača, učvrstila u uverenju da sam bio u pravu. Podsetiću da raste broj zemalja koje su prešle na režim slobodno plivajućeg kursa, jer su njihove monetarne vlasti uvidele da su one države koje primenjuju taj režim lakše podnele udare krize, pre svega zato što je zahvaljujući tom režimu predupređeno zaduživanje ne samo domaćinstava, već i kompanija i države a sve to zbog straha da bi, ako do-

de do depresijacije nacionalne valute, mogli da bankrotiraju. Reč je o režimu kursa koji podrazumeva da su intervencije države, odnosno centralne banke, veoma retke, i tačno je utvrđeno da se to može dogoditi samo u slučaju nekih ekscenčnih situacija. U takvim uslovima se decenijski neguje nešto što se zove izvozna funkcija nacionalne ekonomije. To praktično znači da se tim režimom, de facto, favorizuju izvoznici, ali to se ne radi administrativnim merama, već tržišnim mehanizmima. U svakom slučaju fiksni kurs nije najbolja opcija, kako to tvrde čak i neke moje kolege profesori, navodeći tako vođu na krug tajkuna koji su najviše profitirali na uvozu, što je već viđeno. A da je na sceni bio režim slobodnog plivajućeg kursa to se ne bi dogodilo. Nesporno je i to da su posle krize najviše štete pretrpele ekonomije zemalja sa fiksnim kursom i one koje nisu imale monetarni suverenitet, već su bile vezane za evro, ili za valute zemalja koje su se suočile sa dubokom krizom.

● Slažete li se s konstatacijom da je za ekonomiju najbolje da se štednja investira u izvozni sektor i to pre svega onaj koji koristi domaće repromaterijale?

- Sve investicije, baš kao i sve

ono što država čini kako bi se stvorio povoljniji ambijent za favorizovanje izvoznika, dobro su došle. Jer malo i otvorenoj ekonomiji, kakva je srpska, samo izvoz, a ne domaća potrošnja, može da bude propulzivna snaga. Značajnu ulogu mogu da odigraju i ulaganja u infrastrukturne projekte, ali dugoročno posmatrano, najbrži privredni rast, koji je održiv, moguće je ostvariti ulaganjima u izvozni sektor.

● Činjenica je da je tržište u Srbiji bankocentrično, ali šta se desilo sa tržištem hartija od vrednosti. Šta se građanima Srbije nudi kao alternativa za ulaganje viška novca?

- To nije sporno i Srbija mora da se pomiri s tom činjenicom. Mi smo u tranziciju ušli na talasu neoliberalizma i Vašingtonskog konsenzusa a krajnji ishod je da čak 80 odsto domaćeg tržišta kontrolišu strane banke. U međuvremenu su uništene četiri velike srpske banke čiji stečaj, gle apsurdna, još nije okončan. Nasuprot tome, neke države, poput Poljske, koje su na vreme shvatile loše strane tog procesa, uspele su da se bezbolnije uhvate u koštac sa izazovima tranzicije. Početkom 90-ih najveće banke su uspešno restrukturirane i privatizovane. Kupci su bili uglavnom strane banke. Međutim, nakon krize 2008. godine sastavni deo strategije vlade je smanjenje udela stranog vlasništva u privredi, pa je udeo stranih banaka u bankarskom sektoru Poljske smanjen sa 63 odsto, koliko je iznosio u 2012, na 48 odsto na kraju 2016. Time je poljska privreda postala još manje ranjiva na spoljne šokove u slučaju izbijanja nove krize. Dakle, monetarni suverenitet i natpolovičan udeo domaćih banaka u bankarskom sektoru su dva snažna odbrambena štita nacionalne privrede od svih nepredviđenih šokova, u uslovima mogućih velikih geopolitičkih poremećaja u svetu, praćenih valutnim i carinskim ratovima. ■

skoj berzi, koja je u međuvremenu potpuno ruinirana. Ilustracije radi, sedmodnevni promet, ostvaren u periodu od 8. do 12. oktobra 2018, iznosio je skromnih 12,9 miliona evra, uz dominaciju državnih obveznica, što je u poređenju sa prometom na berzama u okruženju, takoreći, simbolično. To je, inače, cena koja se plaća zbog zloupotrebe berze u procesu privatizacije, što je urađeno smišljeno i u nameri da se kroz berzanski mehanizam izvrši redistribucija dohotka i bogatstva. Berza ne sme da se koristi za takve malverzacije, a da se za to ne plati cena. I mi je sada plaćamo. Važno je naglasiti da berzanske indekse treba negovati, odnosno održavati tržište kapitala u aktivnom stanju kako bi se kasnije, kad se za to ukaže potreba, izvršila mobilizacija kapitala

preko, recimo, tržišta korporativnih obveznica. To više nije moguće uraditi jer je izgubljeno poverenje u berzu. Kao pozitivan primer pomenuću Varšavsku berzu koja neguje kult poverenosti i transparentnosti. Jedan od dokaza za to je podatak da među 500 najvećih kompanija iz Centralne i Istočne Evrope, čijim se akcijama trguje na berzi, dominantnu poziciju zauzimaju poljske kompanije (njih 175 je na listingu berze, na kraju 2017). I ako me pitate kad ćemo mi da uhvatimo korak sa Varšavskom berzom, moj odgovor je - nikada. Jer, ovde je ključna reč poverenje koje je, očigledno, u našem slučaju izgubljeno. Dovoljno je reći da je na kraju 2017. na listingu Beogradske berze bilo samo 10 kompanija. Iza Srbije su bile samo Estonija i Letonija.

Struktura štednih uloga

- 9,8 milijardi evra obim devizne štednje
- 57,1 milijarda štednja u dinarima
- 80,6 odsto partija devizne štednje čine iznosi do 500 evra
- 90 odsto štednih uloga u domaćoj valuti manji su od 10.000 dinara
- 50.000 evra maksimalni iznos štednog uloga za koji garantuje država

Izvor: Podaci NBS

Srpska valuta bila najbolje pozicionirana prema evru u drugoj nedelji oktobra, pokazala fleš analiza stručnjaka Erste grupe

Skok dinara bez intervencije NBS

Za razliku od regionalnih valuta, koje u periodu od 8. do 14. oktobra nisu zabeležile drastične promene prema evru, srpski dinar je ostvario najbolje rezultate i to bez intervencije Narodne banke Srbije. Dinar se, naime, vratio na nivo od oko 118,2 u odnosu na evro (nakon određenog slabljenja u prvoj nedelji oktobra), dok je aprecijacija većine valuta u Centralnoj i Istočnoj Evropi (CIE) bila skromnija. Preciznije rečeno, poljski zlot i rumunski lej su, takođe, blago ojačali, dok su češka kruna i mađarska forinta doživele minimalne promene. Ovo su rezultati fleš analize stručnjaka Erste grupe koji procenjuju da ima potencijala za aprecijaciju češke krune, pošto je aktuelni kurs EUR/CZK (oko 25,8) znatno iznad prognoze CNB-a za ovaj kvartal (25,3) i njihove prognoze za kraj godine od 25,2. Kad je reč o Rumuniji, neočekivano visok nivo inflacije, zabeležen u analiziranom intervalu, mogao bi, prema proceni analitičara, da zna-

či da bi centralna banka (NBR) mogla ponovo da pokrene mehanizme usmerene ka sprečavanju deprecijacije deviznog kursa, što bi dodatno pogoršalo situaciju u vezi sa inflacijom.

► Najspektakularnije „kretanje u vezi sa državnim obveznicama dogodilo se u Mađarskoj, gde je desetogodišnji prinos porastao za više od 20 baznih poena. Prema našim procenama, u narednih mesec-dva, desiće se pad prinosa na obveznice sa rokom dospeća od 10 godina, na ranije nivoe od oko 3,4 do 3,6 odsto

Stručnjaci Erste grupe, takođe, ističu da se najspektakularnije kretanje u vezi sa državnim obveznicama dogodilo u Mađarskoj, gde je desetogodišnji prinos porastao za više od 20 baznih poena. „Tako nešto nije viđeno nigde u regionu i bilo bi

teško zaključiti da je pad mađarskih državnih obveznica bio isključivo posledica pogoršanja međunarodnog sentimenta (reč je o velikom šoku na globalnim berzama). Prinose, koji se približavaju nivou od oko četiri odsto, i dalje smatramo previsokim. Prema našim procenama, u narednih mesec-dva, desiće se pad prinosa na obveznice sa rokom dospeća od 10 godina, na ranije nivoe od oko 3,4 do 3,6 odsto. To je posledica činjenice da su spreadovi u odnosu na uporedive obveznice, poput poljskih državnih obveznica, dostigli prilično visoke nivoe koji nisu u potpunosti opravdani ekonomskim rezultatima“, tvrde analitičari.

Upozoravaju, takođe, da bi nedavna kretanja mogla da budu upozorenje za centralnu banku Mađarske da bi preterano umeren stav mogao da izazove suprotan efekat od željenog, izražen kroz povećanje dugoročnih prinosa i trend suprotan namerama centralne banke da dužnike usmeri ka dugoročnijim kreditima sa fiksnim ratama. **M. S.**

Dinar se vratio na nivo od oko 118,2 u odnosu na evro

Za depozite do 50.000 evra garantuje država

Novim Zakonom o osiguranju depozita koji je na snazi od 1. aprila 2015. godine, definisani su uslovi i način obaveznog osiguranja depozita, kategorije deponenata, kao i osigurani iznos. Taj posao poveren je specijalizovanoj državnoj instituciji, preciznije rečeno, Agenciji za osiguranje depozita. Osigurani iznos depozita je 50.000 evra po deponentu u svakoj banci. To praktično znači da će, ukoliko dođe do stečaja, odnosno likvidacije banke, Agencija za osiguranje depozita deponentu omogućiti efikasnu i jednostavnu isplatu sredstava do osiguranog iznosa od 50.000 evra. Potencijalne štetiše bi, takođe, tre-

balo da znaju da isplatu osiguranih depozita garantuje država, kao i da je osiguranje besplatno za sve deponente.

Sistemom osiguranja depozita obuhvaćene su sledeće kategorije deponenata:

- fizička lica
- preduzetnici
- mikro pravna lica
- mala pravna lica i
- srednja pravna lica

Cilj osiguranja depozita je da se deponentima pruži sigurnost uloga i da se doprinese opštoj stabilnosti finansijskog sistema zemlje. Banka je dužna da depozite fizičkih lica, preduzetnika, mikro, malih i srednjih pravnih lica osigura kod Agencije za osiguranje depozita. **M. S.**

Zašto prednost dati domaćoj valuti – argumenti za

Ako je suditi prema odnosu devizne i dinarske štednje, koji iznosi 95:5 odsto u korist deviza, štetiše u Srbiji uopšte nisu u dilemi kojoj valuti treba dati prednost. Većina njih je poverenje ukazala evru i to uprkos višim kamatama na dinarske uloge. Ipak, ne bi trebalo sasvim zanemariti ni benefite štednje u dinarima. Jedan od ključnih argumenata za štednju u domaćoj valuti odnosi se na prihod ostvaren po tom osnovu koji se ne oporezuje. Osim toga, ukoliko je štednja u istoj valuti kao i zarada, štetiša ne mora da brine da će prilikom zamene novca, po osnovu kursnih razlika, „uknjižiti“ gubitak. Tu su i nezaobilazne kamatne stope koje se kreću i do šest odsto na godišnjem nivou, dok je maksimalan iznos ka-

mate na štedne uloge u evrima jedan odsto godišnje. To praktično znači da bi na depozit od 100.000 dinara oročen na godinu dana, pripadajuća kamata na ulog, posle umanjenja za porez na prihod građana, bila oko 3.500 dinara veća u odnosu na kamatu na štednju u

evrima za isti iznos i period oročenja. Štednja u evrima je, procenjuju stručnjaci, dobar izbor ukoliko potencijalni štetiša planira investicije u istoj valuti. Profitiralo bi se i ukoliko bi vrednost domaće valute prema evru značajno oslabila.

M. S.

VIŠE OD 18% GRAĐANA

ŠTEDI U

GRAWE

Postoje pametnija rešenja za ulaganje

GRAWE Smart - grawe.rs/stednja - 011/2092-600

Štedeti neprestano, izbegavati dug, trošiti mudro i ulagati u budućnost - konfučijevski principi kojih se i danas pridržavaju štediša u Istočnoj Aziji

Tamo gde štednja premašuje investicije

Borislav Korkodelović

Štedeti neprestano, izbegavati dug, trošiti mudro i ulagati u budućnost, neke su od poruka kineskog mislioca Kong Čija (poznatijeg kod nas kao Konfučije), čije poruke, i posle dva i po milenijuma (Konfučije je živio od 551 do 479 pre Hrista), nisu izgubile na aktuelnosti. Štednja, prema kejnzijanskoj ekonomiji, predstavlja ono što pojedincu preostane kada se troškovi koje je napravio odbiju od raspoloživog prihoda zarađenog u datom vremenskom periodu. Oni, finansijski razboriti, štednju mogu pametnim ulaganjima, da iskoriste za povećanje prihoda. Stručnjaci za štednju su saglasni da su zemlje Istočne Azije, u kojima preovladava duh konfučijanizma, ostvarile

izuzetno visoke stope štednje i investicija, iako su startovale sa veoma niskih nivoa. Još jedna od odlika tih zemalja jeste masivna štednja i ulaganja privatnih korporacija. Štednja i investicije u zemljama Istočne Azije koje beleže visok privredni rast - poput Narodne Republike Kine (zajedno sa Hongkongom, Makaom i Tajvanom), Južne Koreje, Japana ili Singapura u Jugoistočnoj Aziji, znatno su više nego u drugim regionima. Prema podacima Svetske banke za 2017, u regionu Istočne Azije i Pacifika štednja čini 44,06 odsto ukupnog bruto domaćeg proizvoda, dok je stopa štednje u podsaharskoj Africi iznosila 16,63 odsto BDP, a u državama Latinske Amerike i Kariba 18,62 odsto (u visokorazvijenim državama stopa štednje iznosi 20 odsto BDP).

Još jedna od zanimljivosti vezuje se za države Istočne Azi-

U 2017. godini ukupna štednja u Kini premašila je 5,4 biliona dolara

je - reč je o grupaciji koja se jedina među zemljama u razvoju može pohvaliti podatkom da štednja premašuje investicije, što znači da su čisti izvoznici kapitala. U vezi s tim i podatak da su štednja i investicije značajno povećane u istočnoazijskim zemljama sa visokom stopom rasta. Stope štednje u tim zemljama su 1965. bile niže nego u Latinskoj Americi, ali su devedesetih, za 20 procentnih poena premašile one u Latinskoj Americi. Privatne investicije u istočnoazijske privrede visokog razvoja, u odnosu na druge privrede, su počele ranije i imale relativno veći rast nego javna ulaganja. Tokom 1970-tih su privatne investicije u tom privredama u proseku za sedam procentnih poena nadmašivale privatna ulaganja u ostale nerazvijene i privrede

srednjih prihoda. Nivo javnih ulaganja je, pak, bio isti u obe grupe privrede. Smanjenje vladinog budžetskog deficita, kresanjem javnih izdataka ili povećanjem oporezivanja, početkom osamdesetih, dovelo je do pada javnih ulaganja u mnogim nerazvijenim i privredama srednjih prihoda. No, u istočnoazijskim privredama sa brzim razvojem, javne investicije su rasle. Analize pokazuju da su politike vlada u državama Istočne Azije (porezi, subvencije, zaštita, antimonopolne mere) bile usmerene na unapređenje visokih korporativnih profita, štednje i investicija. Profiti korporacija jesu rasli, ali su, istovremeno, stvoreni uslovi da budu reinvestirani. Uspostavljanje i razvoj berzi doprineli su rastu štednje i investicija u tim zemljama.

Prema podacima iz 2016, kombinovana srednja Kine, Japana, Koreje, Tajavana, autonomnog kineskog regiona Hongkong i grada-države Singapura bio je oko 40 odsto zbirnog BDP-a. Ni jedan drugi region u svetu ne doprinosi više situaciji u kojoj poželjna štednja nadmašuje poželjne investicije. Sadašnji azijski suficit tekućeg računa (kada štednja prevazilazi investicije) znatno je porastao u prethodne dve godine i sada je, u odnosu na BDP njenih trgovinskih partnera, na nivou na kome je bio pre globalne finansijske krize. Sledstveno, kamatne stope širom sveta pale su na rekordno niske nivoe. Kineske investicije su i dalje na istorijski visokom nivou, a ja-

Prema podacima Svetske banke za 2017, u regionu Istočne Azije i Pacifika štednja čini 44,06 odsto ukupnog BDP, dok je stopa štednje u podsaharskoj Africi iznosila 16,63 odsto BDP, a u državama Latinske Amerike i Kariba 18,62 odsto (u visokorazvijenim državama stopa štednje iznosi 20 odsto BDP)

panski budžetski deficit je oko pet procenata nacionalnog BDP-a. I visoka ulaganja i veliki fiskalni deficiti obično apsorbuju značajne iznose domaće štednje. Ova dva faktora koji smanjuju suficit su, međutim, savladana izuzetno visokom stopom štednje u Istočnoj Aziji. Podaci hongkonške kompanije CEIC pokazuju da je stopa ukupne štednje u Kini u decembru 2017. iznosila 46,4 odsto, odnosno isto koliko i prethodne godine, a u periodu od decembra 1952. do decembra 2017, prosek je iznosio 36,7 odsto. Najviša stopa (51,5 odsto) dostignuta je u decembru 2010, a najniža (16,2 odsto) u decembru 1962. godine. Prema proceni iz 2017, Kina je učestvovala sa jednom četvrtinom u ukupnoj štednji u svetu, dok je taj udeo 2005. iznosio tek devet odsto. U 2017. godini ukupna štednja u Kini premašila je 5,4 biliona dolara, što je petostruko više nego 2005.

Veliki zid novca

Takozvani veliki zid novca podstakao je odliv investicija iz druge najveće svetske privrede u inostranstvo. Procenjuje se da su za 12 godina (zaključno sa 2017), kineske kompanije potrošile 1,8 biliona dolara na razne kupovine, počev od nekretnina, preko kompanija, pa do tzv. trofejne imovine poput evropskih fudbalskih klubova. Ipak, zbog primene Direktive, kojom se zabranjuje investiranje u nekretnine, hotele, zabavu i sport u inostranstvu, prošle godine, došlo je do pada direktnih stranih investicija od gotovo 30 procenta. S druge strane i dalje se podstiču investicije u strateškim oblastima kao što su poljoprivreda, nova energija, tehnologija. Zanimljivo je, međutim, da podaci o trgovanju nekretninama od Londona do Tokija i širom azijsko pacifičkog regiona, ukazuju na trend rasta kineskih kupovina.

SPECIJALNI DODATAK POVODOM SVETSKOG DANA ŠTEDNJE
Urednik: Mirjana Stevanović ■ Korektura: Ana Rončević ■ Prelom: Slobodan Sremčević

SBERBANK

ŠTEDNJA

GDE EVRO VIŠE VREDI!

Super štednja sa kamatom od

- ✓ Poklon Generali putno osiguranje za sve članove Vaše porodice **
- ✓ Akcijska ponuda za štednju u evrima traje do kraja decembra

1,3%
NKS

sberbank.rs
19909***

Vaša priča. Vaša banka.

*Reprezentativni primer: klasičan oročeni depozit; iznos: 100.000,00 EUR; NKS fiksna, na godišnjem nivou: 1,30%; EKS: 1,12%; kamata se obračunava primenom proporcionalnog metoda; Period oročenja: 15 meseci; Kriterijumi za indeksiranje: bez kriterijuma za indeksiranje; Ukupan iznos koji će korisnik primiti nakon perioda oročenja: 101.396,60 EUR, ukupan iznos neto kamate: 1.396,60 EUR (ukupan iznos bruto kamate 1.643,06 EUR); Svi troškovi koji padaju na teret korisnika: 15% porez na dohodak građana koji se obračunava na ukupan iznos bruto kamate (246,46 EUR). Bez drugih troškova. Obračun je radan na dan 26.09.2018. Banka učestvuje u sistemu obaveznog osiguranja depozita uspostavljenog u Republici Srbiji.

**Pravo na poklon ostvaruju klijenti koji na račun oročene štednje polože sredstva iznad 20.000 eur. Broj poklona je ograničen.

***Poziv će se tarifirati po ceni koja važi za pozive ka fiksnoj telefoniji, u skladu sa cenovnikom konkretnog provajdera mobilne/fiksne telefonije.

На основу члана 35. и 36. Закона о култури (Службени гласник РС, број 72/2009), члана 32. Статута Историјског архива Београда и Одлуке Управног одбора Битеф театра о расписивању и спровођењу јавног конкурса за избор директора Битеф театра,

број 643 од 29. октобра 2018. године
БИТЕФ ТЕАТАР

оглашава

ЈАВНИ КОНКУРС ЗА ИЗБОР ДИРЕКТОРА БИТЕФ ТЕАТРА

Подаци о Битеф театру: Битеф театар, Београд, ул. Теразије број 29. Матични број: 07451083, ПИБ: 100061814. Претежна делатност предузећа: 9003
- Радно место: Директор Битеф театра, на период од четири године.

Услови за избор кандидата за директора:

- да има стечено високо образовање из научне, односно стручне области у оквиру образовно-научног поља друштвено-хуманистичких наука или из уметничке, односно стручне области у оквиру образовно-уметничког поља на основним академским студијама у обиму од најмање 240 ЕСПБ бодова, мастер на академским студијама, струковним студијама, специјалистичким академским студијама, специјалистичким струковним студијама, односно на основним студијама у трајању од најмање четири године или специјалистичким студијама на факултету;
- да има најмање пет година радног искуства у струци и у области културе, од чега најмање три године радног искуства на пословима руковођења правним субјектима или организационим јединицама правних субјеката у области културе и пројектима у области културе;
- да има знање страног језика;
- да има знање рада на рачунару;
- да се против кандидата не води истрага и да није осуђиван за кривична дела која се гоне по службеној дужности;
- да има држављанство Републике Србије.

Приликом избора кандидата за директора, Управни одбор ће ценити и следећа допунска знања и способности:

- познавање пословања правних субјеката из делатности којом се Битеф театар бави и руковођења њиховим ресурсима;
- искуство у обезбеђивању средстава за реализацију пројеката;
- искуство у иницирању, организацији и реализацији пројеката у области савремених извођачких уметности, и то: друштвено ангажованих пројеката, пројеката који подразумевају међународну сарадњу и умрежавање, пројеката који подразумевају примену нових технологија;
- искуство у раду на анимацији и едукацији публике, дистрибуцији уметничких дела и проширењу туристичке понуде културним и уметничким програмима и производима;
- способност комуникације са јавношћу.

Поред допунских знања и способности, Управни одбор ће ценити и да ли је образовно-научно или образовно-уметничко поље, у оквиру кога је стечено високо образовање кандидата, примерено делатности Битеф театра за коју кандидат конкурише за директора, пословима у оквиру утврђене делатности Битеф театра и др.

Сваки кандидат који је заинтересован за учешће на конкурс дужан је да писаним путем затражи од Битеф театра, за чијег се директора номинује, општу документацију ради учешћа на конкурс.

Општа документација обухвата: редован годишњи финансијски извештај Битеф театра за пословну годину која претходи години у којој се спроводи јавни конкурс; програм рада и финансијски план Битеф театра за годину у којој се спроводи јавни конкурс; Статут Битеф театра; Правилник о организацији и систематизацији послова Битеф театра; модел уговора о раду директора, податак о висини плате директора Битеф театра. Општа документација ради учешћа на конкурс може се и лично преузети у просторијама Битеф театра, Теразије бр. 29, сваког радног дана у време трајања конкурса од 9 до 11 часова, код Лидије Костелац, телефон: 011 3243108.

Стручна оспособљеност, знања и вештине оцењују се у изборном поступку увидом у доказе који су приложени уз пријаву кандидата и усменим разговором са кандидатима који испуњавају услове утврђене конкурсом.

Пријава на јавни конкурс за избор директора садржи:

- име и презиме кандидата,
- датум и место рођења,
- адресу становања,
- податке о образовању,
- податке о врсти и дужини радног искуства и
- податке о посебним областима знања.

Пријава на јавни конкурс за избор директора садржи и:

- предлог програма рада и развоја Битеф театра за период од четири године;
- диплому о стеченом високом образовању;
- исправе којима се доказује радно искуство у струци и у области културе (радна књижица, потврде или други акти на основу којих се доказује да има пет година радног искуства са високим образовањем и у области културе);
- исправе којима се доказује радно искуство на пословима руковођења правним субјектима или организационим јединицама правних субјеката у области културе и пројектима у области културе (радна књижица, потврде или други акти на основу којих се доказује да има три године радног искуства на пословима руковођења правним субјектима или организационим јединицама правних субјеката у области културе и пројектима у области културе);
- исправе којима се доказује знање страног језика;
- исправе којима се доказује знање рада на рачунару;
- исправе којима се доказује да се против кандидата не води истрага и да није осуђиван за кривична дела која се гоне по службеној дужности;
- уверење о држављанству Републике Србије;
- извод из матичне књиге рођених;
- биографију кандидата која мора да садржи елементе који доказују допунска знања и способности које цени Управни одбор, а који су наведени у тексту овог конкурса, са кратким прегледом остварених резултата у раду;
- изјаву кандидата да је упознат са општом документацијом Битеф театра.

Сви докази прилажу се у оригиналу или овереној фотокопији од стране надлежног органа.

Рок за подношење пријаве је 8 дана од дана објављивања јавног конкурса. Рок почиње да тече наредног дана од дана објављивања јавног конкурса на сајту Националне службе за запошљавање и у дневном листу „Данас“. Адреса на коју се подносе пријаве путем поште: ул. Теразије бр. 29, 11000 Београд, Управном одбору Битеф театра, са назнаком „За јавни конкурс за избор директора Битеф театра“. Пријаве се могу поднети и директно у Битеф театру, ул. Теразије бр. 29, сваког радног дана од 8 до 15 часова. Пријаве се подносе у запечатеној коверти.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази, Управни одбор одбацује закључком против кога се може изјавити посебна жалба оснивачу у року од 3 (три) дана од дана достављања закључка.

Са кандидатима чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви потребни докази за испуњавање услова за оглашено радно место, обавиће се усменим разговором са Управним одбором Битеф театра у просторијама Битеф театра у Београду, ул. Теразије бр. 29, Београд. О датуму, дану и времену када ће се спровести усмени разговор са кандидатима, исти ће бити благовремено обавештени телефоном или на адресу коју су навели у пријави.

Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс је Ненад Дарић, секретар, тел: 011/3243108 сваког радног дана од 9 до 11 часова.

О Г Л А С

- I ПРИВРЕДНИ СУД У БЕОГРАДУ решење 4-Ст. 119/2017 од 18.10.2018. године, УСВАЈА** предлог предлагача „АИК БАНКА“ А.Д. БЕОГРАД, Београд, Булевар Михаила Пупина бр. 115ђ, МБ 06876366, ПИБ 100618836 (чији је правни претходник „ЈУБАНКА“ А.Д. Београд, ул. Краља Милана бр. 11), од 31.05.2017. године, за покретање стечајног поступка над стечајним дужником „ХАТРА“ д.о.о. Београд, ул. Видиковачки венац бр. 104г, МБ 06013155.
- II ОТВАРА СЕ** стечајни поступак над стечајним дужником „ХАТРА“ д.о.о. Београд, ул. Видиковачки венац бр. 104г, МБ 06013155.
- III** Стечајни разлог је трајнија неспособност плаћања стечајног дужника.
- IV ИМЕНУЈЕ СЕ** стечајни управник Сузана Мак из Београда.
- V ПОЗИВАЈУ СЕ** повериоци да у року од 120 дана од дана објављивања огласа о отварању стечајног поступка у „Службеном гласнику РС“, пријаве Привредном суду у Београду своја обезбеђења и необезбеђења потраживања према стечајном дужнику, писменим пријавом, поднетом у два примерка, са приложеним доказима о основаности потраживања.
- VI ПОЗИВАЈУ СЕ** дужници стечајног дужника, да испуне своје обавезе према стечајној маси.
- VII ЗАКАЗУЈЕ СЕ** прво поверилачко рочиште на коме ће се расправљати о извештају о економско-финансијском положају стечајног дужника за 22.11.2018. године у 09,00 часова, а које ће се одржати у Привредном суду у Београду, Масарикова број 2, судница 135, спрат I.
- VIII** Испитно рочиште заказује се за 26.03.2019. године у 11,00 часова, које ће се одржати у Привредном суду у Београду, Масарикова број 2, судница 135, спрат I.
- IX** Оглас о отварању поступка стечаја над стечајним дужником биће објављен на огласној табли суда.
- X** Овај оглас истакнут је на огласној табли ПРИВРЕДНОГ СУДА У БЕОГРАДУ.

Основна школа „Данило Киш“ Београд; Генерала Стефаника 6, Београд

КОНКУРС ЗА ИЗБОР ДИРЕКТОРА ШКОЛЕ на период од 4 године

УСЛОВИ: Кандидат за директора Школе треба да испуњава услове прописане члановима 122., 139. и 140. ст. 1. и 2. Закона о основама система образовања и васпитања (Сл. гл. РС, 88/17, 27/18):

- 1) да има одговарајуће високо образовање за наставника основне школе, педагога или психолога школе стечено:
  - на студијама другог степена (мастер академске студије, мастер струковне студије, специјалистичке академске студије) и то:
  - студије другог степена из научне, односно стручне области за одговарајући предмет, односно групе предмета;
  - студије другог степена из области педагошких наука или интердисциплинарне, мултидисциплинарне, трансдисциплинарне студије другог степена које комбинују целине и одговарајуће научне, односно стручне области или области педагошких наука;
  - на основним студијама у трајању од најмање четири године, по прописима који су уређивали високо образовање до 10. септембра 2005. године.
- 2) да има психичку, физичку и здравствену способност за рад са децом и ученицима;
- 3) да није осуђивано правноснажном пресудом за кривично дело за које је изречена безусловна казна затвора у трајању од најмање три месеца, као и за кривична дела насиље у породици, одузимање малолетног лица, запуштање и злостављање малолетног лица или родосквернуће, за кривична дела примање или давање мита; за кривична дела из групе кривичних дела против полне слободе, против правног саобраћаја и против човечности и других добара заштићених међународним правом, без обзира на изречену кривичну санкцију, и за које није, у складу са законом, утврђено дискриминаторно понашање;
- 4) да има држављанство Републике Србије;
- 5) да зна српски језик и језик на којем остварује образовно-васпитни рад.
- 6) да има дозволу за рад наставника, васпитача и стручног сарадника,
- 7) да има најмање осам година рада у установи на пословима образовања и васпитања, након стеченог одговарајућег образовања.
- 8) да има положен испит за директора установе

Комисија за избор директора цениће и доказ о резултату стручно-педагошког надзора у раду кандидата (извештај просветног саветника), као и доказ о резултатима стручно педагошког надзора и оцену спољашњег вредновања, ако је кандидат претходно обављао дужност директора школе.

Уз пријаву (одштампан пријавни формулар који је кандидат попунио на званичној интернет страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије) **на конкурс кандидат је у обавези да приложи:**

1. оверени препис/оверену фотокопију дипломе о стеченом одговарајућем високом образовању (не старија од 6 месеци);
  2. оригинал / оверену фотокопију уверења о положеном стручном испиту за наставника, психолога или педагога, односно лиценци (овера не старија од 6 месеци);
  3. оригинал/оверену фотокопију потврде о радном стажу, најмање 8 година рада у установи у на пословима образовања и васпитања након стеченог одговарајућег образовања (не старије од 6 месеци);
  4. лекаско уверење о психичкој, физичкој и здравственој способности за рад са ученицима (не старије од 6 месеци);
  5. оригинал или оверену фотокопију уверења надлежног суда да против кандидата није покренут кривични поступак, донета наредба о спровођењу истраге, покренута оптужница или донето решење о одређивању притвора (не старије од 6 месеци);
  6. оригинал /оверену фотокопију уверења да кандидат није осуђиван правоснажном пресудом за неведена кривична дела из чл. 139. ст. 1 тачка 3 Закона о основама система образовања и васпитања (не старије од 6 месеци);
  7. оригинал/оверену фотокопију уверење о држављанству (не старије од 6 месеци);
  8. оригинал/оверену фотокопију извода из књиге рођених (не старије од 6 месеци);
  9. извештај о резултату стручно педагошког надзора у раду кандидата (извештај просветног саветника) ако га поседује;
  10. уколико је кандидат претходно обављао функцију директора школе дужан је да достави доказ о резултату стручно педагошког надзора школе и оцену спољашњег вредновања;
  11. оверени препис/оверену фотокопију исправе о положеном испиту за директора школе. Пријава која не садржи доказ о положеном испиту за директора школе неће се сматрати непотпуном, а кандидат изабран за директора школе који нема положен испит за директора дужан је да га положи у року од 2 године од дана ступања на дужност, у складу са условима прописаним законом
  12. биографију са кратким прегледом кретања у служби са предлогом програма рада директора школе; Доказ о знању српског језика, на коме се остварује образовно-васпитни рад доставља само кандидат који одговарајуће образовање није стекао на српском језику.
- Директор се бира на период од четири године.
Рок за пријављивање на конкурс је 15 дана од дана објављивања конкурса.
Неблаговремене и непотпуне пријаве неће се узети у разматрање.
Пријава на конкурс за избор директора, заједно са потребном документацијом, достављају се на адресу школе: Генерала Стефаника бр. 6, 11000 Београд, у затвореној коверти са назнаком „КОНКУРС ЗА ИЗБОР ДИРЕКТОРА ШКОЛЕ“ лично или путем поште.
Ближе информације о конкурсима могу се добити код секретара Школе, радним даном од 9.00 до 14.00 часова телефона 011/7856-845.

md
Danas

MARKETING

011/344-11-86 lok. 104, 105, 224
marketing@danas.rs